

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунист партиязының
Тыва областы болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының областы Советиниң органы

1953
НОЯБРЬ
21
СУББОТА
№ 226 (2911)
ӨРТЭЭ 20 КОП.

БО ХУНГУ СОЛУНДА:

БИСТИН ОБЛАСТА (1 арын).
Көдээ ажил-агыйга чаа машиналар (1 арын).
ПАРТИЯЖИ АМЫДЫРАЛ:
С.Ковзай-оол.—Коммунистер колхоз бүдүрүлгезинин хөгжүлдэзи дээш демиселде (2 арын).

А. Николаев—ССРЭ-де чуртталга тудушкуну (2 арын).
УЛУГ-ХЕМ РАЙОНДА (3 арын).
Херэеженнер ортузунга ажилды экижидер (3 арын).
И. Вахрушев.—Эртеминц болгаш мурнакчы дуржулганын чедишкенин-

нерин көдээ ажил-агый бүдүрүлгезинге калбаа-биле шийгээдир (3 арын).
РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР (4 арын).
УЛУС ДЕМOKPATИЯЗЫНЫН ЧУРТТАРЫНДА (4 арын).

ПАРЛАЛГА ЧАГЫДЫЛГАЗЫН МАССАЛЫГ КАЛБАРТЫР

Совет парлалга—чаа хевириниң парлалгазы, ажилчы чоннарың коммунист кижизидилгезиниң күчүлүг чепсээ болур. Солуннар болгаш сеткүүлдер совет кижиниң амыдыралың быжымы-биле кирген. Ол болза, марксизм-ленинизмниң улам-на тиилел турар идеяларын массаларга кирип, совет патриотизмин, пролетаржи интернационализмниң идеяларын, улустарың найралың болгаш аки-дуңмалышкы чоруунун идеологиянын пропагандалап, коммунист тургузушкунун сорулгаларын күөседириңче ажилчы чоннарың мобилизастап турар. Чонун амыдыралчы эргезиктирер илергейлел турар Коммунист партияның политиказын ол удуртулга болдуруп турар.

Көдээ ажил-агыйның, улустун хергелел чүүлдерин бүдүрерин чаа, күштүг көдүрүлүшкүнүңе уландыр Коммунист партияның болгаш Совет чакаткын алган төөгүлүг шийтирлер-биле сорук кирген совет кижилер чуртка аш-чөм болгаш үлетпүр барааннарың элбекшилин тургузар дээш чүткүлдүг демисежи турар амгы үеде парлалганың ролю болгаш ужу-дузасы улам-на өзүп турар. Бичангаш солуннарың болгаш сеткүүлдерин улам калбаа-биле непередил тардарың, оларны совет кижилер бүрүзүңе чедирери чугула.

Ам бистин областа 1954 чылда солуннарың болгаш сеткүүлдеринге чагыдылга чоруп турар. Бо харысалгалыг улуг ажил областың чамдык районнарында, колхозтарында, бүдүрүлгө болгаш албан черлеринде элээн организастыг чоруп, чагыдылга хүлээп аларың черлери хөйү-биле тургустунуп, хөй-ниитиниң чүс-чүс солун непередикчилери ажилдап турар.

Ындыг болза-даа, областың дыка хөй районнарында парлалга тардылганың херээнде улуг чепстер бар болуп турар. Барың-Хемчик, Бай-Тайга, Улуг-Хем, Чаа-Хөл, Танды, Сүт-Хөл, Чөөн-Хемчик болгаш өске-даа районнарың партия организастыгы бо чылдын парлалга чагыдылганың херээңче чогуур кичээңгей салбайн турарлар. Танды районда парлалга чагыдылганы амдыгаа чедир-ле барык эгелээң. Ол районнарда ылангыч «Шың» болгаш «Тываның аныяктары» солуннар чагыдылга онза оожум чоруп турар.

Тыва дыл кырында үнүп турар солуннар чагыдылганың ыңдыг оожум чоруп турары болза, колхозтарда, МТС-терде болгаш черле тыва чон колдаан черлерде солун чагыдыр черлерин тургуспааны-биле, көдээңниң партия, комсомол организастыгыңдан парлалга непередикчилерин организаставааны-биле тайылбырлатынар.

Ноябрьның 16-да турган байдал-биле көөргө, «Шың» солунуң чагыдылганың планын 50 хуу безин чедир күөседиң апкан район областа чок. Улуг-Хем район «Шың» солунуң чагыдыр планын чүгүле 5 хуу, Чаа-Хөл—2 хуу, Тожу—8 хуу, Чөөн-Хемчик, Кызыл, Бин-Хем районнар—9 хуу, Каа-Хем—8 хуу, Тес-Хем—14 хуу күөсеткен. Чонун ортузуңга парлалганы неперетпей, солуннар, сеткүүлдерге чагыдылганы калбартайн тургаш, идеология ажыны кштелдирер дугайын чугаалаары берге.

Мал кажаларының тудушкуну

ОДЕССА. Перекопскиниң 51-ги дивизиясы аттыг колхозуң сүт-бараан фермазында областа бир дугаар механизастыгың саалда залың тудушкуну эгелээң. Одессаның тараажыларың төлээлериң чоокта чаа чораны Москва областың Молотов аттыг көдээ ажил-агый артели ол тудугун төлөвилелин кыларыңга дуулашкан. Фермазың чанында турар дай тудуг саалда аппараттары-биле, сепаратор-арыг-лакчылар-биле, шыл хоолайлар-биле, соодулга машиналары-биле болгаш өске-даа агрегаттар-биле, приборлар-биле деритинер. Бо дериг-херекселдерни тургускан соонда мал ажы-

он активиниң чөвүлел хуралын чүгө ноябрь 14-те чыган. А Барың-Хемчик райкому ол дугайында хуралдарың, бюро чыылдазың хөй удаа өрттирген болза-даа, колхозтарга, сумуларга чагыдылга хүлээп алыр черлерин тургуспаан, ол талазы-биле хөй-ниитиниң төлээлекчилерин организастаан, ыңчангаш парлалга непередилгезиниң ажилы хоозун чугаалажышкыңнар-биле, үре-түннел чок хуралдар-биле кызыгаарлатынып турар.

Бистин областың 7 районнарында солуннар бар. Оларның чамдыктары тыва болгаш орус дылдарда үнүп турар. А район солуннарыңга чагыдылга ниити тиражтың чүгө 7,2 хуузу болуп турар. Тыва дыл кырында үнүп турар областың солуннарыңга болгаш районнарың солуннарыңга чагыдылга онза кичээңгей салары районнарың партия, комсомол организастыгыңдан болгаш парлалга тардылганың организастыгыңдан онза негетинип турар. Хөй-хөй партия комитеттери, хамыктын мурунда оларның пропаганда болгаш агитация килдистер парлалга чагыдылганың организастыгың ажилыңдан боттары эстинип чайлааш, ону чүгө районнарың «Союзпечать» органның чарбып турар. А районнарың «Союзпечать» органның кончуг багай ажилдап турар.

Парлалга тардылганың хамыктын мурунда партия органның төп болгаш областың ниитиниң парлалганың районга айтылган тиражтарың бүрүнү-биле тардарың хандырар, чагыдылганың херээң боттарының холуңга алыр. «Союзпечать» органның ажилын углап баштаар, контрольдаар ужурулуг.

Чуртта, областа доктаамал үнүп турар парлалганың дугайында, оң чагытырар негелделериниң болгаш ужу-дузаның дугайында тайылбыр ажилын калбаа-биле чорудар херек. Көдээ номчукулдар—колхозчулар, көдээ ажил-агыйның тускай эртемниглер, МТС-терниң совхоз-терин ажилдакчылары көдээ ажил-агый парлалганың: «Көдээ ажил-агый» деп солунуң, «Колхозчу бүдүрүлгө», «Машина-трактор станциязы», «Мал ажилы» деп сеткүүлдерини дугайың, «Эртеминц чедишкенин» көдээ ажил-агыйда мурнакчы дуржулганың бюллетениниң дугайың билген турар болгаш оларны массалык-биле чагыдып алган турар кылдыр тайылбыр ажилың калбартыр херек.

Ажилчы чоннар боттарың хергелээң солуннарың болгаш сеткүүлдерин калбаа-биле чагыдып алың дээш чагыдылга хүлээп алыр черлерин бүгү-ле бүдүрүлгелерге, колхозтарга, совхозтарга, МТС-терге, өөредилгө болгаш албан черлеринге тургузар херек. Парлалга тардырың херээңче хөй-ниити непередикчилерин хөйү-биле организастаан турар ужурулуг. Ол херектен район солуннарың редакциялары база дашкаарлап болбас. Редакцияларың ажилдакчылары ылангыч район солуннарыңга чагыдылганы калбаа-биле чорудар дээш тайылбыр массалык болгаш организастык ажилды күштелдирер хүлээлгези.

Совет кижилериниң угаан бодал болгаш культурулуг негелделерин долузу-биле хандырары, парлалганың сөзүн чонунуң эки-не ханызыңче кирири, парлалганы массага непередикчи—партия организастыгының, харылааның бүгү ажилдакчыларының эң чугула хүлээлгези.

Сентябрьда баштайгы шак ыңдыг чээрби машиналарың бүдүрүп үндүргөн. Чыл төңүзүңе чедир оларны ийи муңу, а 1954 чылда—беш муңу белекелп кылган турар. Сиген ажаап алышкыңна оларны ажылгазы-биле хөй санныг кижилерин сиген кезер ажаалдап хостаар.

«ХТЗ—7» тракторга сөөртүр он талазында бистиг, асылыг сиген кезер машиналарың белекелп болгаш бүдүрүп үндүрүшкүнү заводта калбарган. Бо база-ла бедик бүдүрүкчүлүг болгаш камналгалыг машина. Ук машина дүрген чоруур болгаш тракторист боду башкаар.

Кострома область. Костромск районун «Октябрь 12» көдээ ажил-агый артелинде СЭКП төөгүң өөренириниң талазы-биле бөлгүмүң кичээлинде. Чуруу Л. Портерниң. СЭТА-ның прессклишези.

Тускай эртемниглер чаа болгаш ыраккы МТС-терге чоруп турар

АЛМА-АТА. Казахстанда 20 чаа МТС-терни организастаан, оларның аразында тускайжиткан 16 машина-мал ажилының станциялары бар. Чаа МТС-терниң болгаш ММС-терниң шиттирери көдээ ажилдаар дээш келген тускай эртемниглер-биле четелетинип турар. Барың-Казакстан областың Фурмановский районунда Жулудускиниң машина-мал ажилының станциязын тургускан. Ол станция мал чемириниң белекелени кылыр, ол черин сугтарылга суурунга үндөзүлүш кылымал сиген кезилдизин тургузар, шыктарың болгаш олар-белчирилериң экижидер база фермаларда хөй күш кирер ажилдарың механиктер. Станцияны кол инженеринде Алма-Атадан келген инженер механик Р. Исенфалиев ажилдап кирген.

Дыка хөй тускай эртемниглер ыраккы МТС-терге ажилдап чоруур күөседири илередил турарлар. Алма-Ата областың көдээ ажил-агый болгаш белекелдер эргелели Кегеньский районун ыраккы Кызыл-Арасанск МТС-инче механиктер С. Найденов биле Н. Ждановту чоруткан.

Казахстаның МТС-теринге болгаш ММС-теринге база колхозтарыңга ажилдаары-биле ийи муң ажил агрономнар, ветеринар эмчилер, техниктер болгаш механиктер келгенер. Оон ангыда машина-трактор болгаш машина-мал ажилының станцияларыңче 1700 хире трактористтер, комбайнерлар, слесарь, токарьлар болгаш өске-даа тускай эртемниг ажилчылар келгенер.

Чаа магазиннер болгаш садыг складтары

ССРЭ-ниң Садыг министрствозу садыг бүдүрүлгелериниң улуг тудууларын чорудуп турар. Чурттуң бүгү-ле черлеринде чаа-чаа магазиннер, садыг базалары, складтар, ресторанныр, столовалар, кафелер болгаш закуочиналар туттунуп турар.

1954 чылда чуртка 2300 магазиннер болгаш ниитиниң ченинелге черлериниң 1600 бүдүрүлгелери ажитыңган турар. Гастрономия болгаш бакалея барааннарың кадагалаар ниити ишкири 90 муң тонна механизастыгың складтарың болгаш пөс-таавы, галантерея, парфюмерия болгаш өске-даа барааннар кадагалаар ниити ишкири 100 муң дөрбелчин метр ыңдыг складтарын тударын айткан.

1954 чылда чуртка 2300 магазиннер болгаш ниитиниң ченинелге черлериниң 1600 бүдүрүлгелери ажитыңган турар. Гастрономия болгаш бакалея барааннарың кадагалаар ниити ишкири 90 муң тонна механизастыгың складтарың болгаш пөс-таавы, галантерея, парфюмерия болгаш өске-даа барааннар кадагалаар ниити ишкири 100 муң дөрбелчин метр ыңдыг складтарын тударын айткан.

ССРЭ-ниң Садыг министрствозунун чанында тудушкун (Главторгстрой) талазы-биле эргелелди тургузуп турар.

Көдээ ажил-агыйга чаа машиналар

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун шийтирлеринге сорук кириптен Люберецкиниң Ухтомский аттыг заводунуң коллективин оон мурунда салдырган сорулгаларын боттандыраарың талазы-биле улуг ажилдарың калбартып турар. Бодунга чаа, бедиктен социалистг хүлээлгелерин албаан ыңдыг чөк болгаш бүдүрүлгө уластугу ам заводта чок.

Люберецкиниң Ухтомский аттыг көдээ ажил-агый машиналарың заводунун директору эш С. П. Попов биле беседа

Сөөлгү үеде бистер эрги конструкциялыг чамдык машиналарын бүдүрүп үндүрүшкүнү кылбастаан бис, оларны орунга улам-на болбазырангай машиналары кылып эгелээң бис. Хамыктын мурунда тракторлуг үш кожуглуг чаа сиген кезер машинаны дугайын чугаалаар херек. Ол машина бедик бүдүрүкчүлүг-биле ылангыч турар. Уш кожуглуг сиген кезер машина алды мотр калбак черни харугда алышаан, хүнде 27 гектар чедир шөлдүн сигенин кезип шыдаар. Сөөлгү үеде чедир Люберецкиниң заводунун бүдүрүп үндүрүп келгени үш кожуглуг эрги сиген кезер машинага ажилдаары-биле үш кижиге негетинип турган болза, амгы чаа машинаны чүгө чагыс кижиге чорудар.

Көдээ ажил-агый машиналарыңга артык кезектер бүдүрүп бээрине улуг кичээңгейни СЭКП ТК-ның Пленумунун шийтирлеринде салган. Бистиг заводдусу 1954 чылда артык кезектер бүдүрүп үндүрүшкүнү ийи катап улагтырар. Ол ышкыш сиген сарааттакчыларыңга республиктер бүдүрүп үндүрүшкүнү 1953 чылдын деннелинде база ийи катап улагтың турар.

Ам заводтун конструкторлары чурттуң көдээ ажил-агыйга чаа машиналар кылып бээр дээш күөседириң ажилдап турар. Бүгү-ле бар сиген кезер машиналарың

БИСТИН ОБЛАСТА Ниитиниң малының өзүлдэзи дээш

Бай-Тайга районун Молотов артыг көдээ ажил-агый артелиниң малчынары ниитиниң мал ажилың хөгжүдөр дээш кызымак ажилдап турар. Колхозта мал ажилың талазы-биле байлак дуржулгалыг малчынар элээн хөй. Олар биче эвес чедишкенин чедип алганнар.

Чылгы фермазы (эргелекчизи эш Хертек Салды) төрөөн 153 баш бelderи 150 баш кулуннары бо чылын камгалап алган болгаш өстүргөн. Оон иштинде коммунист Хертек Чыман 30 баш төрөөн беден 30 баш кулуну, Хертек Балдый, Хертек Серен-Чимит олар төрөөн 56 бelderин кулуннарың чидирг чокка бүрүн доруктурган.

де ирек ажаалгазы күштелдирери-биле чүткүдүн салган, бодунун ажаап турар 16 баш инектериниң бо чылда төртүтүгөн бүгү бызааларын меиди өстүргөн. Малчың эштер Хертек Чынаа, Хертек Ирлиг олар төрөөн 30 баш инектериниң бүгү бызааларын чидирг чокка өстүрүп доруктурган. Хойжу, коммунист эш Кожактар Хертек шээр малдын ажаалгазын эки чорудуп турар. Оон ажаап турар хойларыңдан чагыс-даа баш хораваан, хүн-бүрүдөгү ажаалга эки чорутунуп турар төлээде, хойлар тодуг болгаш сергек.

Малчынар чылгы малдын үчүдун тодагай кылган болгаш малдарың дугаарлашкыны дооскан. Олар чылгыны кышкы одарын организастыг чорудуп, ажаалгазын экижилдип турар.

ССРЭ-ниң көдээ ажил-агый улам ыңай хөгжүдөр хемчеглер дугайында СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун доктаалын база ниитиниң мал ажилың хөгжүдериңче улаптан партияның болгаш чакаткын чугула шийтирлерин амыдыралга боттандырар дээш колхозчу малчынар чаа хүлээлгелерин ап, күженишкениң ажилды чорудуп турар.

Улегерлиг малчын

Коммунист Саая Даптааның ниитиниң малын өстүреринге кызымак ажил-иши дуржулганы чүгө «Большевик» колхозта эвес, Барың-Хемчик районда безин сурагыл болуп турар. Ол 1950 чылда хүлээп алганы 150 баш хоюн ам 518 чедир өстүргөн.

Колхозчу малчын 1951 чылда төрөөн 150 хоюдан 167 хураганын бүрүн өстүрүп алган. Энир чылын төртүтүгөн чаш малы шупту меиди, бо чылын 180 хойдан 201 хураганын бүрүн алган. Оон кадарган хою ажаалда хайгааралдын экизинден

чыл бүрү меиди, семис болуп турар. Саая Даптаан 1951 чылда хөй бүрүдүңден 1 килограмм 300 грамм дүк алган, а бо чылын соң хою баш бурузу-ле 1 килограмм 800 грамм эки шынарлыг дүктү берген. Малдын уксаалың экижидер сорулга-биле бо чылын чурттуң шийтинген 118 хоюн каракул кошкарлар-биле эдерштирген.

Малчын эш Даптаан бо чылдын ноябрь 1-ге чедир 600 күш-хүнү ажилдап, баштайгы аваныга 1800 килограмм тарааны алган.

Мурнакчы агент

Чөөн-Хемчик районун көдээ ажил-агый болгаш белекелдер эргелелиниң агентизи эш К. Көкөй, ажилга кирген хүнүңден эгелээш, сонургалдыг кызымак ажилдап келген. Ол, чүгө агент хүлээлгезин эрестиг күөседиң турар эвес, харын күрүңе планың чогуур өйүңде күөседириң онза харысалгалың чонга чугаалап берип, масса-биле биче харылааны тудуп турар. Эш

Көкөйниң организастык ажил чорудулазын түннелинде Хөндергей биле Чадаана сумулары 1953 чылда элт, дүк болгаш сүт база көдээ ажил-агыйның өске-даа продуктуларың дужазарың күрүңе планнарың чогуур өйүңде ажил күөсеткилээн. Оон кызымак күш-ажылын үнелеп көргөш, 1951 чылда 1200 рубльдин, а 1952 чылда 1600 рубльдин үнелиг чүүлдери-биле ону шаңагылаан.

Көдээ ажил-агыйга чаа машиналар

Кунжут деп үнүштү ажаап алырыңа херектиг тускай машинаның конструкциязын кылып турар, ук машина кондитер үлетпүрүңе чугула херелетинер кенаф, канатник болгаш джуг деп үнүштерин чаа кестинген унарың пөс-таавы кылып кылдыр ажилдап кылып уушпаарың машинаның конструкциязын 1954 чылдын дүргүңдө бүдүрүлгеге непередиринге белекенип турар. Эргилип турар платформа краның сиген сарааттакчызын улам болбазырангайжытыңган конструкциязын кыларың ажилы чорутунуп турар. Ленин сноптарын баглаар аппараттыг дөң тыдыкчызының конструкциязы экижитинер, а ол ышкыш сноптар баглаар аппараттыг конопля кезер чаа машинаны кылып турар.

Көдээ ажил-агый машиналарыңга артык кезектер бүдүрүп бээрине улуг кичээңгейни СЭКП ТК-ның Пленумунун шийтирлеринде салган. Бистиг заводдусу 1954 чылда артык кезектер бүдүрүп үндүрүшкүнү ийи катап улагтырар. Ол ышкыш сиген сарааттакчыларыңга республиктер бүдүрүп үндүрүшкүнү 1953 чылдын деннелинде база ийи катап улагтың турар.

Ам заводтун конструкторлары чурттуң көдээ ажил-агыйга чаа машиналар кылып бээр дээш күөседириң ажилдап турар. Бүгү-ле бар сиген кезер машиналарың

Чурааппаарың чаныыр станоктарың бүдүрүлгеге дужазарың белекелди доозулган. Чаа боду чоруур элеваторлуг сиген сарааттакчызын 1954 чылда бүдүрүлгеге дужазарың белекенип турар. Ол сиген сарааттакчызы шакта 12 тонна сигени сарааттаар.

Кунжут деп үнүштү ажаап алырыңа херектиг тускай машинаның конструкциязын кылып турар, ук машина кондитер үлетпүрүңе чугула херелетинер кенаф, канатник болгаш джуг деп үнүштерин чаа кестинген унарың пөс-таавы кылып кылдыр ажилдап кылып уушпаарың машинаның конструкциязын 1954 чылдын дүргүңдө бүдүрүлгеге непередиринге белекенип турар. Эргилип турар платформа краның сиген сарааттакчызын улам болбазырангайжытыңган конструкциязын кыларың ажилы чорутунуп турар. Ленин сноптарын баглаар аппараттыг дөң тыдыкчызының конструкциязы экижитинер, а ол ышкыш сноптар баглаар аппараттыг конопля кезер чаа машинаны кылып турар.

Бистиг конструкторларың көдээ ажил-агый машиналарың заводтарың белекелп үндүрүп турары көдээ ажил-агыйның язы-бүрү 15 аттыг машиналарың шынарың экижидер сорулга-биле конструкциялардыг өскерилгелериң кириер деп шийтирлээңнер.

Чурааппаарың чаныыр станоктарың бүдүрүлгеге дужазарың белекелди доозулган. Чаа боду чоруур элеваторлуг сиген сарааттакчызын 1954 чылда бүдүрүлгеге дужазарың белекенип турар. Ол сиген сарааттакчызы шакта 12 тонна сигени сарааттаар.

Кунжут деп үнүштү ажаап алырыңа херектиг тускай машинаның конструкциязын кылып турар, ук машина кондитер үлетпүрүңе чугула херелетинер кенаф, канатник болгаш джуг деп үнүштерин чаа кестинген унарың пөс-таавы кылып кылдыр ажилдап кылып уушпаарың машинаның конструкциязын 1954 чылдын дүргүңдө бүдүрүлгеге непередиринге белекенип турар. Эргилип турар платформа краның сиген сарааттакчызын улам болбазырангайжытыңган конструкциязын кыларың ажилы чорутунуп турар. Ленин сноптарын баглаар аппараттыг дөң тыдыкчызының конструкциязы экижитинер, а ол ышкыш сноптар баглаар аппараттыг конопля кезер чаа машинаны кылып турар.

Улуг-Хем районда

Совхозтун мал фермаларында

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). «УТКА-нын 25 чыл ою» совхозтун малы чайгы одарладышкыны чеп хандырганынан шупту ортумакка брү күштүк кылдыр семирээр. Мал чөми бөлөктөөр айтырык база багай эвес күүсетинген.

Совхозтун хой фермазында коммунист Ламажык бодунда онаажып турар 920 хоюнун Чылангыда кышкы кажааларын хынамчалыг септеш, дезинфекциялап арыглаан. Ксисомолчу Эвен-оол 927 төрүүр хойну, Хуурак 1060 ажыг ирттерин малдап турар. Олар база-ла кыштагларын бүгү тала-биле таарымчалыг бөлөктөп алганнар.

Ферманын чаш малынын кадрчызы Данзы-Белектин ак-сеткилдиг күш-ажылын онзаалап айтыры чугу-

ла. Ол чүгдө кышкы кажааларын хынамчалыг септеп алган эвес, оон-биле кады эки шынарлыг сингенин, минералдыг чемирни болгаш өске-даа бүгү бөлөктөлдери зооветеринария негелделерин өзугаар кылып ап турар.

Совхозтун сүт-бараан фермазында кышкы бөлөктөл база-ла багай эвес. Эрги кажааларын септелгелерин бүрүн, шынарлыг доозулган, чаа 2 кажааларны база немей туткан. Кышка бөлөктөлдери боттут удуртур, улуг база биче малдарны ол ышкыш төрүүр инектерин таарыштыр тургузар талазы-биле ферманын эргелекчизи эш Далбаажык эки ажылдап турар.

Бистиң корр.

Областын чамдык колхозтары эң эки уксаалыг, мөге-шыраак, челер, маннаар болгаш кашагай эъттарны өстүрүп турар. Каа-Хем районда Ворошилов аттыг көдээ ажил-агый артели шак ыдыг малдарны өстүреринин талазы-биле багай эвес хемчеглерин ап турар. Чоокта чаа болган областын аът спортунун маргалдаазына ол колхозтун эъттары эки түнселдерин көргүскен. Колхозтун «Мууска» деп беги 400 метр хемчээлдиг черге болган чарышка бирги черин алган. Ам оон хары чүгө үш.

Чуруу С. Феоктистовуу.

Дус-Даг көдээ Советтер улегер алыр

Ажы-агый, культура тургузууш «уунуң херээге сумунуң ажылчы чоннарын организастап удуртуу, партиянын болгаш чазактын директиваларын амдыралга боттадыры» өвүр районун Дус-Даг көдээ Совети (даргазы эш Кончук) сөөлгү үедэ элэн экижиккен. ССР-иниң Дээди Советиниң сессиязынын шитпирлерин болгаш СЭКП ТК-нин сентябрь Пленумунун доктаалы ханы өөренирин сумунуң ажылчы чонунуң ортузунда эки организастаан.

Ол чугула шитпирлерин ажылчы чоннарга таныштырып 8 удаа нини хурал кылган, 6 лекцияларны база политиктиг илеткелдерин чоруткан. Чер-чер сонгулддарынын эрткининиң сөөлүндө суму Советиниң 7 сессиялары, 13 күүском хуралдарын эрттирип, ачаа сумунун социалист чартышкынынын чугула айтырыгларын чугаалашкан. Сессияларга сумуда школа, эмнеге болгаш өске-даа хөй-нини черлерин, «Совет Тыванын 5 чыл ою», «Торгалыг» колхозтарын ажыл-агый, организаст тургузуу бижылаарынын айтырыгларын көргөн. Колхозтар даргаларынын 3 бригадирлерин 2 илеткелдери алдыган. Суму Советиниң масса чон ортузунга организаст-массалыг ажылдарынын, Советтин доктаамал ажылдаар комиссияларынын даргаларынын

сессияларга илеткелдериниң күүселденин дугайын 3 катап хынап, сессияларга тус-тус тургускан. Суму Совети ажылчы чоннарын 57 негелде, билдиришкенирин чогуур үезинде харыялаан. Депутаттар эштер Доржукай, Кончук, Бадыраа, Доржу, Биче-оол олар сонгутурганы округтарына отчеттарны үрүлчү кылып, боттарынын организастык ролун бедиткеннер. Советтин талазындан улус өөредилгезиниң херээнге кичээлгени чогуур өйүндө тургусканындан бо өөредилге чылында сумунуң эге болгаш 7 чыл школалары боттарынын ажылын бүгү тала-биле чедишкенин эгелээ, одаар ыш-биле бүрүн хандыртыган. Школа назылыг 455 уруглар өөренип турар.

Малдын кышкы ажаалдазынга организастыг хемчеглер алдыган, колхозтарын бода малынга 10 кыштаглар, шээр малынга 35 кыштаглар ажылдала кирген. 65 тонна өдөк кыштагларда бөлүп бөлөктөнген. Сумунуң колхозтары нининиң малынга 6 типовой кажааларын немей туткан.

Суму Совети бо бүгүнү активче дорт даянып, чон ортузунга политиктиг тайлыбыр, организастыг ажылдарны күштөлдүрүп тургаш чедип ап шыдаан.

Д. ШАГДЫР.

Херэеженнер ортузунга ажылды экижидер

(Чааалар доңчулалы)

Бистиң туртувуска коммунизм тиилелгелерин чедип алыры дээш совет кижилериниң чаагай күш-ажылынын херээнге херэежен чонуну ролу улуг. Ылангыя ССРЭ-нин көдээ ажил-агыйн улам ынай хөгжүдөр талазы-биле СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун шитпирин күүседир дээш маадырлыг күш-ажылче көдээниң херэеженнеринин бүгү күжүн мобилизастаары, оларнын ортузунга политик-массалыг, организастыг ажылдарны күштөлдүрүп ам үедэ бирги чергенин сорулгазы болур.

Бо талазы-биле ажил Улуг-Хем районунун чамдык көдээ Советтеринде кончук багай чоруп турарынын, партия организастыгынын талазындан удуртулганын четпезинин дугайын бистиң бижикчилеривис эштер Тембирель, Даваа, Багадай оларнын чааалары херечилеп турар.

Ары-Узүүнде «УТКА 25 чыл ою» совхозтун ажылчын, албан хаакчытарынын хөй кезин херэеженнер болур. Ындыг турбуже, оларнын иштинде организаст-массалыг, политиктиг ажылдар чорбастан. Совхозта херэеженнер чөвүлелинин организастыгында 7 чыл школазынын директору эш Сартыкова эртен чылы сонгутурган дээр, а чамдык херэеженнер, ол дугайын ам-даа билбес, харын херэеженнер организастыгы Хураганмай чүве дийип турар.

Ам ында херэеженнеринин тускай хуралын-даа кылбастан, ие херэеженнер ортузунга тайлыбыр-массалыг ажылдар чорутунайын турар. Херэеженнер чөвүлелинин даргазы Сартыкова болгаш чөвүлелин кежигүннери идегелди күүсетпейн келген. Совхозка сентябрь айда СЭКП райкомунун херэеженнер ортузунга ажил чорудар килдизинин эргелекчизи эш Шожут келгеш, кандыг-даа практиктиг дуза көргүспей, 37 санын кижиге чангыс лекция номчуп бергеш, чоруй барган. Совхозта партия организастыгы херэеженнер чөвүлелин шуут удуртпайн турар деп эш Тембирель бижээн.

Көк-Чыраа сумузда Ленин аттыг колхозта херэеженнер чөвүлели (организастыгы эш Суван) херэежен колхозчулар ортузунга ажилды багай чорудуп турарын эш Даваа бижип турар.

Херэеженнер ортузунга кижизидилге, организастыг ажылдарнын

кошкаандан чамдык колхозчу херэеженнер колхоз будурүлгезинге ажил-даваа, күш-ажылдын минимуну күүсетпес чоруктар хөй. Эштер Бирекей, Х. Севилбаа, Долмажап, Матпа, Нортан олар колхоз будурүлгезинге ажилдаар аргалыг тургаш-ла янзы-бүрү чылдаганынар-биле оон ойталап келген.

Херэеженнер чөвүлелинин организастыгы эш Суван эртен чазын тарылга үезинде колхозка уруглар илди тудар чүве дээш херэеженнерден хөй акша хавырып алгаш, ону ажыглаваан. Ясли-даа, хавырган акша-даа чок. Колхозтун херэежен чону боттарынын чурттап турары оран-бажынарнын культуразын сөгитпейн турда, кандыг-даа тайлыбыр ажылын чорутпаан. Херэеженнер ортузунда политиктиг өөредилге, бижик билбес чорукту узуткаагынын балгүмнери багай чоруп турар.

Хайракан сумузда Калинин аттыг колхозта херэеженнер чөвүлелинин даргазы эш Бүрүмаа онаашкан хүлээлгезин күүсетпейн турар. Ол, херэеженнери колхоз будурүлгезинге кириштирер, оларнын ортузунга полит-массалыг ажилды доктаамал чорудар талазы-биле чуну-даа кылбаан. Колхозта 200 ажыг херэеженнер бар. Бир эвес оларын организастап, удуртур болза, улуг херекти будуруп болур.

Күш-ажылга база хөй-нини ажылдарынга үлегерлиг херэеженнер ында бар. Чижээ: коммунист эш Хайын саман будурүлгезинде, эштер Белек, Дырттыла олар тайгада ыш бөлөктөлдө доктаамал эки ажилдап турарлар. Херэеженнер чөвүлели, оң организастыгы эш Бүрүмаа чүгө ол мурнакчыларын үлегерин ескелерге чедирбейн, оларнын соонче бүгү колхозчу херэеженнери эдертпейн турарчы?

Бир эвес колхозчу херэеженнери ортузунга полит-массалыг ажылдарын күштөлдүрер, организастык чорукту көдүрер болза, кижиге бүрүзү мурнакчыларын денделгине чедип болур—деп эш М. Багадай бижип турар.

Партиянын Улуг-Хем райкому, оон херэеженнер ортузунга ажил чорудар килдизи айтынган четпестерин дарый узуткаар талазы-биле боттут хемчеглерин чорудар хүлээлгелиг.

Культураның чаа оода туттунган

Чоокта чаа Өвүр районунуң төвү-Хандагайтыда чаа культура бажынын тудуу бүрүн доозулган.

Бажынын иштиги, даштыгы декоратив болгаш шимделгези эки кылдыган. Чаа бажың культура

таарымчалыг болгаш номчулга залды, хөй номнарлыг библиотеканы база ында тургускан.

С. САНДАН-ООЛ.

Эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедишкенин көдээ ажил-агый будурүлгезинге калбаа-биле шикгээдир

Көдээ ажил-агый ажыл-ишчилеринин мурунуга СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун салган сорулгаларын шитпирлээр херекке мурнакчыларнын байлак дуржулганын болгаш совет агробиология эртемниң чедишкенин көдээ ажил-агый будурүлгезинге калбаа-биле непередирин улуг рольдуг болуп турар. Көдээ ажил-агый пропагандазынын болгаш эртемниң база мурнакчы дуржулганын чедишкенин будурүлгезин шикгээдирин херээн чедир үнелеес чорукту чок кытыр болгаш мурнакчы дуржулганы калбаа-биле шикгээдирин көдээ ажил-агый удуртурууну чарылбас кезээ болур.

Иштиги курлавырларын ажылаары дээш, көдээ ажил-агый будурүлгезиниң бүгү адырларын улам ынай көдүрер талазы-биле сорулгаларын күүседир болгаш ажыг күүседир дээш социалист чарыш колхозтарда, МТС-терде, машина-мал ажылынын станциясында болгаш совхозтарда калбарган. Көдээ ажил-агый культуларынын дүжүттүн өстүреринин болгаш колхоз, совхозтун мал ажылын хөгжүдеринин талазы-биле чугула курлавырларын бирээни эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганын чедишкенин көдээ ажил-агый будурүлгезинге калбаа-биле шикгээдир болур.

Ажылдын мурнакчы аргаларын илдепкейлин-биле шикгээдип алганын ачызы-биле чер ажылынын культуразын бедидип, шөлдерин дүжүттүн улгатырып база мал ажылынын продуктулуун элээн көвүдөдип турар колхозтар бисте эвээш эвес. Чаа аргаларын көдээ ажил-агый будурүлгезинге ажыктыын ажил-херэе кырында көргүзүп

турарынын фактылары бистиң областа калбарып турар.

Шөл ажылдарын элчегде шак графиги барымдаалап чорудары эң чугула чүүлдерин бирээни болурун көдээ ажил-агыйнын мурнакчы механизаторларынын дуржулганы көргүзүп турар. Бай-Хаак МТС-тин тракторизи эш Рассомахин чакыш шөл ажылдарынын үезинде Калинин аттыг колхозка шак графиги барымдаалап ажылдап тургаш чырык хун дургузунда 158 гектар черин чаштырган. Ол-ла МТС-тин тракторизи эш Пахорук «Революцияны чалбыжы» колхозка шак графиги-биле ажылдап тургаш хун дургузунда 147 гектарын чаштырган. Ол ышкыш төрүүр инектерин Сарыг-Сеп МТС-тин механизаторлары база чедип алгылаан. Каа-Хем районун «Тиилелге» колхозка тракторист эш Болдыров шак графигин барымдаалап ажылдап тургаш хун дургузунда 36 га норманын орунуга 150 ганы чаштырган болгаш кывар чүүлдү 80 килограммын камнап алган.

Шак графиги эң калбак непередилгени алган турар ужурул. Ындыг турбуже Кызыл-Мажалык, Сүт-Хөл болгаш өске-даа чамдык машина-трактор станциялары ол аргаларын ажыглап турар. Шак графигин шөл ажылдарынын бүгү хевирлеринге ажылаары техниктиг нормаларын массалыг ажыг күүседиринге дузалаар, шөл ажылдарын кыска хуусаада болгаш шынарлыг эрттирерин хандыраар, чер ажылынын культуразын бедидерин деткиир, а ол чорук дүжүттүн бедирин хандыраар.

Барыын-Хемчик районун «Большевик» колхозтун тараажылары

агротехниканын негелделерин шыңгы сагып, шөлдерге хөрүзүнүң ажылдап кылырынын мурнакчы аргаларын шикгээдип ап, тарылганын ажаалдазын экижидип тургаш тараа культуларынын дүжүдүн гектардан 17 центнерин алганнар. Улуг-Хем районун «Күш-ажылдын хосту» колхозта эш Афанасьев бригадирлээн хову бригадазы 90 гектар участкан га бүрүзүндө 22 центнер дүжүттү алган.

Бай-Хаак МТС-те эш Ермолаевтин трактор бригадазы ажил-агый санажылгазынче шилчешкенин түнелдинде кайгамчытыг түнелдерин чедип алган. Бригада октябрь 20-де чыл планын 147 хуу күүсеген, оон ынай кара кур чер андарылганын 100 хуу, күсүк аныг чер андарылганын 150 хуу күүсеткен. Оон-биле кады 7 тонна 629 килограмм кывар чүүлдү камнап алдыган. Ол бригада октябрь мурунунун социалист чарыжына областа бүгү трактор бригадаларынын аразына, бирги черин алган.

Колхоз болгаш совхозтун мал ажылына эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганын чедишкенин шикгээткенин түнелдинде эки түнелдер база чедип алдыган. Би-Хем районун «Кызыл тараачын» колхоз бо чылын 18 инекти чайгы үедэ тускай хемгерилгелиг болгаш ажаалдалыг саалдага тургускан. Шын хемгерилгенин, ажаалданын түнелдинде инектерден хөй сүт саап ап болурун дуржулга көргүскен. «Карасула» деп саар инекти саанчы А. К. Пестовага бижыглаан. Ол инектин дүн-хүн ишинде сүдү 35 литр четкен. «Чайгы үедэ тускай хемгерилгелиг, эки ажаалдалык саалданы хергелээри кайгамчык

түнелдерин берген. Ол арганын ажыктыын бодумун дуржулгамдан будуредим. Майнын эгезинде, ол арганы хергелеп эгелээринин мурунда бөлүк инектерден хунде 45 литр сүтү саап ап турган болза, ай болганда ол инектерден 140 литрин саап ап турар апарган мен» деп саанчы эш Пестова чугаалап турар.

Улуг-Хем районда Сталин аттыг көдээ ажил-агый артелиниң кежигүнү чылгычы эш Кыргыс Санчы-Бүдөй колхозчуларын хундуктелин чедип алган. Ол 1949 чылдан бээр ажылдап турар болгаш ол үениң дургузунда чидирг чок ажылдап келген. Бо чылын ол бодунга бижыглаан 133 беден 133 кудуннарын алгаш, оларын доруктурган.

Чөөн-Хемчик районун «Коммунизмче орук» колхозтун малчынары малды чайгы үедэ сүрүп одаладыр арганы хергелеп тургаш эки түнелдерин чедип алганнар. Дүн-хүн ишинде малдын немейер денезин 900 грамм чедир улгатырганнар.

Каа-Хем районун Сарыг-Сеп МТС-тин механизаторлары тракторлар болгаш көдээ ажил-агый машиналарын кезектеп септээр арганы хергелеп тургаш, септелгени Совет Армиянын 36 чыл оюнда доозар деп хүлээлгени ап, коллектив иштинге социалист чарышты калбарган болгаш областың МТС-теринин бүгү механизаторларын кыйгырган. Олар октябрь мурунунун социалист чарыжын калбартып чоруткыш, күш-ажылдын будурүлгезин бедиткенин, ажил-агый чаа ажыкты арганы хергелгенин түнелдинде септелге ажылынга 1800 рубльди камнап алганнар. Ол МТС мал ажылын хөгжүдеринге база кичээлгени салып турар. МТС-тин механизаторлары районда «Октябрь 14 чыл ою» колхозтун сүт-бараан фермазынга хөй күш үнер ажылдарын механизастаарын 1954 чылдын январь 1-де доозар деп

хүлээлгени алган болгаш ону күүседиринге кирипкен. Эске машина-трактор станциялары ол эгелээшкенин изни-биле деткир ужурул.

Эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганын чедишкенин көдээ ажил-агый будурүлгезинге калбаа-биле шикгээдирин бүгү бодунар аргалары бистиң областын бүгү колхозтарында болгаш совхозтарында бар. Чедишкени ол ажил-херекти организастаарындан хамааржыр. Бо талазы-биле чамдык ажылдар кылдыган. Ол амдызында удуртукчулары ажил-херекти бүрүн билдиргил, үретимес шыңгы планчыг, ажил-ишчилерин ажилга таарыштыр организастап шыдалкан колхозтарда болгаш совхозтарда эгелеп турар.

Ам сорулга болза, айтынган хемчеглерин күүседирин өзү барымдаалаан байлак-биле көөр чорукту болдурбазы, көдүрлүп үнген инициативаны өй-шаанда деткири, чарышкыларын аргаларын шикгээдир, мурнакчыларын чедишкенин непередир болур.

Механизаторларын, кадрчыларын, саанчыларын болгаш ажилды өске-даа участкаларынын ишчилеринин ажилчы аргалары болгаш мергежилдери калбак масса колхозчуларын, совхозтарын ажылчыларынын, МТС-терин болгаш ММС-тин механизаторларынын нини чедишкенин бооп непередирин турар ужурул.

Көдээ ажил-агыйнын тускай эртемчилери—агрономнарга, зоотехниктерге, мал эмчилеринге болгаш инженерлерге бедик харысалга онаажып турар. Олар бүгү-ле чаа, мурнакчы, депшилгелиг чүүлдерин пропагандалаары, көдээ ажил-агый эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганын чедишкенин колхозтарга болгаш совхозтарга калбаа-биле непередирин чугула. Эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганын чедишкенин көдээ ажил-агый будурүлгезинге калбаа-биле

шингээдир херекке колхозчуларын болгаш совхозтар ажылчыларынын үш чыл хуусаалап агрозоотехниктиг өөредилгези чугула рольдуг болуп турар. Бо херекке лекция пропагандазын база чедир үнелевейн барып болбас. Көдээ ажил-агыйнын тускай эртемчилери бодунун ажил-херекти агитаторлары болгаш пропагандистер болур ужурул. Бир эвес лекцияларын чорудары ажилды аайы-биле бергедээшкенин болуп бээр черлер турар болза, бөлүктөп тургаш ийкеп кижиге бузуунга беседаларын чорудар, таныдылга ажылынын кол-кол угланышкыны ажил-ишчилер бодунуң кылып турар ажилына чаа мергежилди немеп алырынче салдынган турар.

Дээр дуржулганы непередир, чер болгаш мал ажылынын культуразын бедидер херекке көдээ ажил-агыйнын делгелгелерин болгаш экскурсияларын калбаа-биле пропагандалаары эргежок чугула. Паралла, радио, кино болгаш көдээ ажил-агыйн өске-даа хевирини пропагандазын маңаа ажылап болур.

Эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганын чедишкенин колхозтарга болгаш совхозтарга непередиринге көдээ ажил-агый культураның бажынарнын болгаш өрээлдерин организастаары улуу-биле дузалаар.

Көдээ ажил-агый болгаш бөлөктөлдөр органныр, дуржулга станциязы болгаш көдээ ажил-агыйнын тускай эртемчилери көдээ ажил-агыйга эртемниң база мурнакчы инженерлерге бедик харысалга онаажып турар. Олар бүгү-ле чаа, мурнакчы, депшилгелиг чүүлдерин пропагандалаары, көдээ ажил-агый эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганын чедишкенин колхозтарга болгаш совхозтарга калбаа-биле непередирин чугула. Эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганын чедишкенин көдээ ажил-агый будурүлгезинге калбаа-биле

И. ВАХРУШЕВ.

көдээ ажил-агыйн болгаш бөлөктөлдөрүн областың эргелелин көдээ ажил-агый пропагандазынын килдизинин начальниги.

РЕДАКЦИОННА ЧАГААЛАР

Көдээ ажил - агый артелинде четпестерни узуткаар

Колхозтарнын организас-ажыл-агыйн быжыгларына нийтинин ажил-агыйн бүгү талаалык хөгжүдери улуг ужу-дузалык. Биди турбузе, Өвүр районун «Коммунизмче орук» көдээ ажил-агый артели нийтинин ажил-агыйн хөгжүдери колхозтун ситен шөлдерин чөп ажыглайын турар болгаш нийтинин ажил херээнге колхозчуларнын киржилгеи куду болуп турар. Оң уламында колхозта тудугуну база чамдык көдээ ажил-агый ажилдарынын планнары куусетинсейн турар. Бо чылын 15 санныг тудуларны кылар планныг тургаш, оларнын чангызы-даа ажылдалды кирбээн. Ол ышкаш чижектер колхозта хөй.

Тудуг бригаданын бригадир эш Эдер-оол хову ажилынын бригаданын бригадир эш Шыгар-Белек олар колхозчуларнын күш-күнненин үчүдүн чартык чыл иштинде кылбаан, колхозчуларнын күш-ажылы сонуургалын кудуладып турарлар.

Көдээ ажил-агый артелинин Уставын каржызы-биле үрөп турар чоруктар бар. Районда албан организация черлеринин удурткучулары колхозтун нийти черин боттарынын эрге дужаалын ажыглап алгаш, буданаар чоруктар бар. Чижээ, РСМВД-нин начальниги эш Суворов колхозтун ситен шөлүнү болгаш

мал оларынын талазы-биле эки үнүштүг участка болур Мугурда 5 гектар черни кандыг-даа документ чокка бодунун кара-туразы-биле ажыглап, ында сула, картофель тартып, база 7 тонна ситенин кезип алган чүүлдер бар. Ол ышкаш хуу ажалдыг Айыжы Улаатайда тараш шөлүндөн 0,3 гектар черни бодунун кара-туразы-биле ажыглаан. Бо чүүлдерни колхозта партия организация болгаш колхоз баштаар чери эки билип турар-даа болза, чогуур шыгыгы хемчеглерни албайн турарын айтыры чугула. Колхозчуларнын өрөгетиг саналдарына дыннангыр эвес чорук колхоз баштаар черинде, партия организациясында бар.

Колхозтун ревизия комиссиязы (даргазы Дамдын-оол) эртен чылдын отчет-сонгулда хуралында бээр чангыс-даа ревизия кылбаан.

Колхозтун нийти ажил-агыйн көдүренин болгаш көдээ ажил-агый артелинин Уставын хайтпазынын херээнге район организациялары, ылангы районун көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелгеи (начальниги эш Шаалы) боттук хемчеглерни албайн турар. Колхозта айтынган четпес ажилдарны дүргөн узуткаарычче шыгыгы хемчеглерни алыр херек.

Д. МОНГУШ.

Колхоз өнчүзүнүн самчыгдыкчыларын харысалгаже

Барыин-Хемчик районда «Тиллеге» көдээ ажил-агый артелинин колхозчуларынын ноябрь 4-те болган нийти хуралына артелинин ажилында улуг четпестер бары илерээн. Удуртулганын кошкандан мал чөмө белеткээр план чүгө 36 хуу куусетинген, саван, мякина ажааттынмай калган. Кышкы мал турлаглары амга чедир четпелетинмез, ылангы инектин 5 кезек кыштагларынын бирээзи азы 28 инектин кажазы чок, шээр малдын 8 кыштаглары септетилмез.

Артель баштаар черинин даргазы эш Рыморун харысалга чок ажалдаанынын, ылангы район организацияларынын хыналда чок удуртулганынын түнелинде нийтинин өнчүзүн будагдаар, көдээ ажил-агый артелинин Уставына каржы чоруктар барын колхозта ревизия комиссиязы тодаргай фактыларга көргүскөн. Колхозчу болгаш хуу ки-

жилерин кырында чылгы 45, инек 3, шээр мал 200 баш өре бар, оларын төлетирип алырын эш Рымор шуут-ла херекке албайн, харын боду безин 4162 рубльди самчыгдан болуп турар.

Бодунун эрге-дужаалын ажыглаш нийтинин хөргөнгөндөн шийгээдени чорутушаан, өскөлөрге тамыш-көрүш айы-биле шуудар чорук эш Рыморда бар. Мартыновка 461 рубль, Димитовка 772 рубль берген, олар 40 килограмм картофель, 1 килограмм хой дүгү база алган. Ак-Довурак комбинатында ады билдинмес чолаачы кижиге эш Рымор 400 рубль база 3 шоодай далган, 3 шүкү эди бергени хуралга илерээн. Ол ышкаш колхозтун санакчызы эш Мишековта база-ла эвээш эвес «өре» шийгээдиглер онаажып турар.

С. СЮРЮН, Х. КУЛАК.

Бижик өөредилгенин бөлүмнөрүнче кичөөнгей салыр

Чөөн-Хемчик районун Чадаана сумузуна бижик өөредилгенин бөлүмнөрү багай организастатынган. Бинда бөлүмнөр тургустунган аттыг боордан башка, оларга четке киржикчилеринг, шынарлыг чалгыс-даа кичээл эртип көрбээн.

Бөлүмнөрдө ол ышкаш өг бүлө

ээлери — херээженнер база хаара тутуумаан. Мынчангаш бижик өөредилгенин нийтинин херээ кылдыр көрүп, оң ажилын сегидер талазы-биле боттук удуртулганы ында суму Соведа болгаш парторганизация ап чорудары чугула.

Х. ТОРЖУ.

Солуннар чагыдылганын күштелдирер

Массаларнын ортузунга солуннар чагыдылганын калбартыр талазы-биле хемчеглер болза, партия, комсомол организацияларынын чугула сорулгаларынын бирээн болуп турар. Улут-Хем районун Мичурий аттыг колхозта солуннар чагыдылганын калбартыр дугайында ажил кончут кошкак чоруп турар.

1953 чылдын область болгаш район солундарынын чагыдылганы колхозта чүгө 40 кезек болган. Ол колхоз болза, 123 өреге ажил-агыйлардыг, 500 ажыг кижилгит. Колхозтун

суурунда көдээ интеллигентилер база-ла элээн хөй санатылып турар. 1954 чылдын төп, область, район солундарынын чагыдылганын калбартыр талазы-биле ажил чорутуумаан, ол дээрге дыка четпес.

Бүгү колхозчу өрөгелер солуннардыг турарын чедип алыр төлөздө, партия, комсомол эге организациялары бо талазы-биле тодаргай болгаш шалыпкын ажил чорудары негетинип турар.

С. МАЧЫЛАЙ.

Шупту чагыдылгалыг болур дээш ажилдаар

Көдээ чонун бижик билини бедилеринге солун, сеткүүлдүн чагыдылганы болгаш оон таралдылганы кол черни ээлеп турар.

Биди турбузе, Барыин-Хемчик районун Аксы-Барлыкта «Ленин орук» колхозта солун, сеткүүл чагыдылганын база оон таралдылганын ажалы сула. Колхозчулар

мын хууда чагыдылганы эвээш. Бардаа болза, каш-ла кижилерде. Мынчангаш колхозчулар ортузунга солун, сеткүүлдүн чагыдылганын калбартып, оң ужу-дузалынын дугайында тайылбыр ажалын боттандырып чорудары ында парторганизациядан негетинип турар.

К. БОРАННАЙ.

Суурларны радиожудар

Таңды районун Ленин аттыг болгаш Жданов аттыг колхозтарын суурларында радио белдирлери чок. Ол суурларда чурттакчы чон область төвүндөн болгаш өске-даа черлерден радио-биле дамчыткан солун

чүүлдерни улуг күзөл-биле дыннакап турарлар. Мынчангаш, ам ол суурларны радиожудары чугула негетинип турар.

И. МААДЫР-ООЛ.

УЛУС ДЕМОКРАТИЯЗЫНЫН ЧУРТТАРЫНДА

Кыдаттын энергетиктиг курлавырларынын хөгжүлдөзү

ПЕКИН. Юньнань можузу энергетиктиг курлавырлар-биле бай. Оң барык-ла бүгү девискээри сүүрсүүр чалымнар болгаш даглар. Дагларнын кызаа чарыктары-биле Цзиньшаньян, Ланьшаньян, Нуньцзян, Юаньшань болгаш өске-даа хемнерин суглары агып бадып чыдар. Бо бүгү хемнер болгаш ол ышкаш можунун соңгу-барынын талазында Эрхай болгаш Дяньхай деп улуг хөлдөр маңаа күчүлүг гидроэнергетиктиг системаны тургузарына арганы берип турар.

«Юньманьжибао» солунун медээлери турарын эзууга алырга, ам гидрологтарнын болгаш биологтар-

нын хөй санныг партиялары келир уенин гидроэнергетиктиг тудууларына объектилерни айтытышаан, улуг шийчел ажилдарын чорудуп турар. Цзиньшаньян хемнин адырлары—Ланьшань болгаш Пудухэ хемнерин шийчел дооскан болгаш Пудухэ хемге гидроэлектри станциязынын, а ол ышкаш Куньмин чоогунда гидроэлектри станциязынын баш бурунгааргы төлөвилелдерин чогадып кылган.

Амгы үедө Юньнаньшань болгаш Юлихэ хемнерин шийчелээринин талазы-биле улуг ажилдар чоруп турар.

(СЭТА).

КУДР-нын улус ажил-агыйына Польшанын дузаламчызы

ВАРШАВА. Садыг министри Ли Чжу Енге баштаган Корей Улус-Демократтыг Республиканын чазак төлээлери сөөлгү үедө Польшада чоруп турар.

Парламенттин медээлери турарын эзууга алырга, чугаалажышкынын түнелинде Корей Улус-Демократтыг Республиканын улус ажил-агыйн катал тургузарына Польшанын дузаламчы көргүзериин дугайында дугуржулгага ат салдынган.

Корей Улус-Демократтыг Республикага 1953—1954 чылдарда станок-

тарын, прокаттан кылган кылыгларны, демир оруктун шимчээр составтарын болгаш өске-даа материалдарны база бараанынын Польшанын халас бээрин дугуржулгада көрүп турар. КУДР-нын улуттук бүдүрүлгелеринин болгаш шахталарынын катал тудуушкунунга болгаш катал тургузуушкунунга, хоорайларын төлөвилээринге болгаш катал тургузарына материалдыг болгаш техниктиг халас дузаламчы чедирин дугуржулгада ол ышкаш көрүп турар.

(СЭТА).

Герман Демократтыг Республикада герман-совет найралдык айы

БЕРЛИН. Герман Демократтыг Республикада герман-совет найралдык айы чедишкенин эрттип турар. Республиканын ажилчы чоннары-биле найралдын айына ГДР-де келген совет улустун төлээлери-биле ужуражышкынын дугайын Берлиндин демократтыг парламаны калба-биле медээлел турар.

Демократтыг солундарын бижип турарын эзууга алырга, совет ажилчы чоннарынын төлээлечилери-биле ГДР-нин ажилчы чоннарынын ужуражышкынын эш-хуунуң байдалына эрттип турар. Карл Маркс-Штадт хоорайда Май 8 аттыг станок тудуушкунун заводунга совет ажилчыларнын төлээлечилери-биле заводтун ажилчыларнын ужуражышкынын болуп эртен. Сталинчы шаяналдын лауреады токарь Нежевенко бодунун ажилынын методтарынын дугайын немец

ажылчыларга чугаалап берген болгаш станоктарын бүдүрүлгечи күчүлери бедилеринче уланган хемчеглерин дугайында чамдык үнелиг сүмелерин берген. Совет бүдүрүлгелерде диспетчер албанын ажилынын дуржулгазын немец инженерлерге төлээлериин кижигүүн инженер Чернолуцкий таныштырган. Цинькауда хөмүр даш комбинатына сураглыг совет шахтер, Сталинчы шаяналдын лауреады Ефим Стародубцев биле Карл Либкнехт аттыг шахтанын анык дагылары ужурашкан. Анык совет ажилчыларнын төлээлечилин немец өөргүге совет шахтерларнын амыдыралынын дугайын, совет шахталарнын механизациязынын дугайын болгаш хөмүр даш улуттунун ажилчыларнын дугайында Совет чазактын сагыш салымышкынын дугайын чугаалап берген.

(СЭТА).

Чехословак-совет найралдык айы

ПРАГА. Чехословак-совет найралдык айы Чехословакияда чедишкенин эрттип турар. Бүдүрүлгелерде, албан черлеринде болгаш суурларда Совет Эвилелинин дугайында беседаларны чорудуп, совет кино чуруктарын үндүрүп турар.

Орус дыл өөренеринин улусчу курстарынын дынакчылары совет чогаалчыларнын чогаалдарынын талазы-биле номчукчулар конференцияларынга идепкейлиг киржип турарлар. Чижээ, Словакияга 2500 беседаларны чоруткан.

Прагада ажытылган «Совет Эвилели биле Чехословак Республиканын аразында найралдык, бот-боттарына дузалажылганын болгаш дайын сөөлүдөгү кады-ажылдажыл-

ганын дугайында керээни 10 чыл ою» деп белгелени найсылалдын ажилчы чоннары улуг сонургалды көрүп турар. Хүн-бүрүдө анаа 2 муң ажыг кижиге кээп турар, а воскресне хунеринде—4-5 муңдан эвээш эвес кижиге кээп турар.

Чехословакияда аалдап чоруп турар совет культураның ажилдакчыларынын төлээлери чурттуң элээн каш бүдүрүлгелеринге, албан черлеринге, чангыс-айы көдээ ажил-агый кооперативтеринге чоразаннар. Төлээлериин удурткучу академик К. И. Скрябин ноябрь 16-да Братиславка ол черин бүдүрүлгелеринин муракчылары-биле ужурашкан.

(СЭТА).

Албанияда күскү тарылга

ТИРАНА. Албаниянын телеграф агентилелин медээлери турарын эзууга алырга, Албанияда күскү тарылга чедишкенин эрттип турар. Бо чылын тарылга шөлү эртен чылдын денелинде 12,5 хуу улугкан. Чаа-чаа машиналар-биле дегитинген машина-трактор станциялары тараачынарга улуг дузалам-

чыны көргүзүп турар. Күрүне тараачынарнын инек, селекциялыг үрениннер, минералдыг удобренелер болгаш көдээ ажил-агыйн чепсек-херекселдерин сатып алырынга 42 миллион ажыг лекти көдээ ажил-агый чээлининге үндүрүп берген.

(СЭТА).

Япон парламентинин сессиязынын мурнунда япон реакциянын күштерин катыштырып турары

ШАНХАЙ. Токюдан дынадып турарын эзууга алырга, ноябрынын 17-де баштакчы либералдыг партиянын даргазы Иосида-биле чөвүлешкенин соонда ол партиядан ойталаан фракциянын удурткучу Хатояма бодунун фракциязы-биле либералдыг партияга эеп келиринге чөпшээрешкен.

Ол ийи консервативтиг бөлүлгөшкенин дугуржуушкуну Хатояма биле Иосиданын аразына болган үр чажыт чугаалажышкынын биле болдунган. Япон премьер-министр парламентиге артык хөй мурууну алыр дээш фракциядан ойталаан Хатояманын либералдыг партияга эеп келирин чедип алган. Парламентинин сөөлгү сонгулданын Хатояманын бөлүлгөшкенин адакы палатага 34 олуттарын алганы, Иосиданын баштакчы либералдыг партиясы 446 олуттарын 201-зин ап турары билдингир болгай.

Ийи бөлүлгөшкенин катышкынын АКШ-тын чагырыкчы бөлүктери-биле сырый холбаалыг япон монополисттиг үстүкүлериин талазында күштүг ыйдышкынын

кылганынын түнелинде болдунган. Япониянын дагын чөпсөглээрин күштелдирип турар япон-америк монополистер консервативтиг политиктиг фронтун күштелдирерни консервативтиг партияларнын ийилдиренин удурткучуларынан негээннер. Парламентте консервативтиг күштерин амгы катыжышкынын кол сорулгазы болза, эң чоокку үедө болуп деп турар парламент сессиязынга Иосиданын чазанын чогадып кылганы Японияны калбаа-биле дагын чөпсөглээринин программанын чүлөзүп алырын хандыры болуп турар. Ол программа чурттуң иштинде-даа болгаш парламентинин бодунда-даа күштүг удурлангышкына таваржып турар.

Оң-биле холбаштыр япон солундарын демдегелер турарын эзууга алырга, бо катыжышкын АКШ-тын президентинин оралакчызы Никсонун Токюга келгенин соонда үшкү хүйдө болган, Никсон калбак дайын белеткелдерин боттандыры-биле Иосиданын чазанын дааштырып турар.

(СЭТА).

АКШ-тын президентинин оралакчызы Никсонун Японияда келгенинге

ШАНХАЙ. Агрессчи күштерин идепкейлиг сорулга-биле Азия чурттарында чоруп турар АКШ-тын президентинин оралакчызы Никсон ам Токюда келген. Никсон Японияда чед бергени «чаагай сеткилдик аян-чоруу» деп адап турза-даа, оң херек кырында сорулгазы Япониянын дүргөн чөпсөглээринин оруунче шийтирли-биле киирери болуп турар.

Ноябрынын 16-да Токюга Никсонун япон премьер-министр Иосида-биле чажыт чөвүлөп хуралы болган. Франс пресс агентилелин токто корреспондентинин дынадып турарын эзууга алырга, чөвүлөп хуралдын кол темазы Япониянын дагын чөпсөглээринин дугайында айтырылган. Ол чөвүлөп хурал дугайында япон солундарын медделдерин алгаш көөрге, Никсон дайын белеткелдерин дүргелерин негеп, Иосидага «күштүг ыйдышкынын» таварыштырган болуп ту-

рар. Японияга хамаарыштыр АКШ-тын планнары-биле националдык айымыл чок чорууну корузу дээр чаа япон армияны тургузарын холбаштыр дээш Никсон онза сонургалды илереткен. Никсон ол шериг кезектеринин «көрдөзүн-даа чоруткан».

Япониянын дагын чөпсөглээринин хемчээлинин болгаш хуусаазынын дугайында база бот-боттарынын айымыл чок чоруун деткижеринин программанын талазы-биле америк шериг дузаламчынын дугайында айтырыгын талазы-биле эң чоокку үедө Токюга ажытынар япон-америк дугуржулгаларын белеткелдин Никсон база чорудуп турар. «Иомиуру» деп япон солунун дынадып турарын эзууга алырга, моон-биле холбаштыр Иосида ам Европада чоруп турар Икеданы доп-дораан Токюже эеп келирин саналдаан.

(СЭТА).

Финляндиянын чаа чазана

ХЕЛЬСИНКИ. Ноябрь 17-де республиканын Президентин Пасикиви Р. Хетемаяки, юстиция министри Рейно Куускоски, иштики херектер министри Х. Каннбсто болгаш өскөлөр-дөө.

Ноябрь 17-де чаа чазактын бирги хуралы болган, анаа чазактын программанын чүлөзүп алырын чугаалажып көргөн.

(СЭТА).

Мосадыкты судтап турары

ТЕГЕРАН. Доктор Мосадыктын болгаш иран армиянын кол штабнын эрги начальниги генерал Рияхнин херектеринин талазы-биле суд чорудулганы үргүлчүлөп турар. Рияхнин болчукулары — ноябрь 12-нин кезээнде чөвө чугаалаан полковник Азми, контр-адмирал Занд, ноябрь 14-түн эртенде чөвө чугаалаан дивизия генералы Мир-Джалали олар бо суд болза, Мосад-

дыктын болгаш Рияхнин херектерин тодаргайлап көөр эргези чок деп медделгээр.

Оларнын соонда чөвө чугаалаан прокурор Азмуде бо суд бо херектерин тодаргайлап көөр эргелиг деп бадьтыкан. Прокурорун чугаазынын соонда Рияхнин болчукулары база катал сөс алгаш, боттарынын чугааларын база каталтааннар.

(СЭТА).

ЧАЗАЛГА

1953 чылдын ноябрь 18-те үнгөн № 224 (2909) «Шын» солунун 4-кү арнын эң сөөлгү колонказы-

нын дөрт дугаар абзацынын чедиги одуруун «... транспортун ажыглаар ужуруту» деп номчуур тур.

Хармысалгалыг редакторун оралакчызы М. Н. ЛЮНДУП.

1954 чылда

«ШЫН» СОЛУННУН

чагыдылганын чүлөзүп ап турар.

Чагыдылганы «Союзпечатьтын» Кызыл хоорайда болгаш районнарда салбарлары, харызыанын салбарлары болгаш агентилери, почталоннар, а ол ышкаш бүдүрүлгелерде болгаш албан черлеринде, колхозтарда, совхозтарда болгаш МТС-терде база өөредилге черлеринде чагыдылга талазы-биле хөй-ниити төлээлечилери чүлөзүп ап турар.

ЧАГЫДЫЛГАНЫН ӨРТӨӨ:

12 айда—52 рубль 20 копейк.
6 айда—22 рубль 10 копейк.
3 айда—13 рубль 05 копейк.

Неделяда 5 үнер.

Моон-биле кады областың:

«Туевинская правда», «Тываның аныктары—

Молодежь Тувы», «Сылдысчыгаш»

солундарынын чагыдылгаларын база чүлөзүп ап турар. КИЖИ БУРУЗУ ЧАГЫДЫЛГАЛЫГ ТУРАРЫНЧЕ! СОЛУННАРНЫ ЧОГУУР ӨЙҮНДЕ ЧАГЫДАРЫНЧЕ ДАЛАЖЫНАР!

«Союзпечать».

Кхмерин Улустун армиязынын кезектеринин штабында операциянын планын чугаалажып турары.

СЭТА-нын прессклишези.